

Fakulta
tělesné kultury

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA (bakalářská)

Část státní závěrečné zkoušky:	Pedagogická způsobilost
Vzdělávací oblast:	Tělesná výchova a sport, kinantropologie
Studijní programy:	Aplikované pohybové aktivity – speciálně pedagogický základ Rekreologie – pedagogika volného času Tělesná výchova a sport pro vzdělávání se specializacemi Tělesná výchova pro vzdělávání maior Tělesná výchova se zaměřením na vzdělávání a ochranu obyvatelstva Tělesná výchova se zaměřením na vzdělávání a speciální pedagogiku Trenérství a sport – pedagogika volného času

Část A – Pedagogika

1) Pedagogika jako věda o výchově

Charakterizujte pedagogiku jako vědeckou disciplínu, uveďte a vysvětlete hlavní dilemata předmětu bádání (výchova vs. edukace) v návaznosti na historický vývoj pedagogiky jako vědy. Uveďte strukturu a obsah disciplín, objasněte tzv. interdisciplinaritu. Zhodnoťte její význam a přínos ve Vašem profesním životě.

2) Faktory formování osobnosti lidského jedince

Charakterizujte a porovnejte faktory podílející se na rozvoji osobnosti lidského jedince (biologické faktory, prostředí a výchova). Definujte současné pojetí výchovy, uveďte hlavní atributy, vlastnosti a funkce. Uveďte význam výchovných cílů v kontextu pyramidy cílů. Podrobně popište a analyzujte význam výchovného prostředí rodiny a školy.

3) Teorie a metodika výchovy

Definujte základní pojmy teorie a metodiky výchovy. Charakterizujte výchovu jako formativní proces, vysvětlete význam základních elementů metodiky výchovy a objasněte vztahy mezi cílem výchovy a metodikou výchovy. Analyzujte a rekonstruuje proces výchovy jako lidskou zkušenost v procesu vědění, a zhodnoťte tvorbu vlastní teorie a metodiky výchovy.

4) Projekt edukace v pohybových aktivitách (PA)

Charakterizujte projekt edukace v pohybových aktivitách. Vyjmenujte a popište cíle a úkoly edukace v PA. Charakterizujte a v příkladech popište obecné i specifické didaktické zásady v edukačním procesu. Popište, v čem spočívá zvýšení efektivity edukačního procesu PA v současném pojetí.

5) Pedagogická diagnostika v edukačním procesu PA

Charakterizujte pedagogickou diagnostiku a popište její složky. Popište a v příkladech uveďte jednotlivé typy pedagogické diagnostiky. Charakterizujte a v příkladech uveďte hlavní okruhy didaktické diagnostiky v pohybových aktivitách. Využívání výsledků pedagogické diagnostiky v edukačním procesu PA. Subjektivní chyby v hodnocení a způsoby jejich korekce.

6) Hodnocení, sebereflexe žáka a učitele

Uveďte typy hodnocení (formativní, finální, normativní, kriteriální, diagnostické, interní, externí...). Vysvětlete rozdíl a zaměřte se na pozitiva a negativa slovního a známkového hodnocení. Co narušuje naši objektivitu hodnocení? (Efekt prvního dojmu, Golemův efekt, efekt řady a kontrastu, projekční a kontrastní chyby). Vysvětlete, jakým způsobem lze využívat sebereflexi ke svému rozvoji.

7) Portfolio výukových metod

Charakterizujte výukové metody: brainstorming, myšlenkové mapy, projektová výuka, kritické myšlení, frontální výuka. Popište metody z hlediska fáze vyučovacího procesu – metody motivační, expoziční, fixační a diagnostické. Objasněte význam kooperativního učení, týmové výuky. Aplikujte průřezová témata v pedagogice volného času.

8) Školská legislativa a právní rámec pro postavení pedagoga

Objasněte zákonnou normu týkající se pedagogických pracovníků (zákon č. 563/2004 Sb. v platném znění) a druhy školní dokumentace. Charakterizujte druhy práv dotýkající se práce a fungování pedagoga. Analyzujte podmínky edukačního procesu z hlediska bezpečnosti s ohledem na možnost vzniku úrazu. Objasněte druhy legislativních dokumentů ve školství. Charakterizujte orgány správy školství a druhy školských zařízení.

9) Komunikace v pedagogické praxi

Charakterizujte typy a cíle komunikace, komunikační proces a komunikační šumy. Uveďte druhy komunikace (verbální, neverbální a paraverbální) a zaměřte se na základní druhy neverbální komunikace. Objasněte zásady efektivní komunikace (agresivní, asertivní a pasivní komunikace), popište asertivní techniky a uveďte zásady aktivního naslouchání.

10) Hlavní činitelé edukačního procesu

Specifikujte činitele edukačního procesu a jejich vzájemnou interakci. Uveďte nezbytné předpoklady pro výkon profese edukátora v pohybových aktivitách, vyjmenujte a charakterizujte jednotlivé profese dle zákona č. 563/2004 Sb. v platném znění. Vyjmenujte a charakterizujte činnosti edukátora a složky jeho osobnosti.

11) Inkluzivní pedagogika a aplikované pohybové aktivity

Definujte pojem speciální pedagogika a popište její předmět zájmu. Objasněte a definujte pojem aplikované pohybové aktivity a jejich význam pro osoby se zdravotním postižením či znevýhodněním. Charakterizujte jednotlivé sporty, vrcholové akce a jejich zastřešující organizace pro osoby se zdravotním postižením či znevýhodněním (Paralympijské hry, Deaflympijské hry, Global Games, Speciální olympiády). Popište u jednotlivých cílových skupin možnosti využití sportovně kompenzačních pomůcek.

12) Volný čas a rekreace v kontextu rozvoje člověka

Objasněte a definujte pojmy volný čas a rekreace a vysvětlete různá pojetí vnímání volného času (Dumazedier, Neulinger, čeští autoři aj.). Vysvětlete druhy volnočasových aktivit, jejich strukturu a dimenze; vysvětlete pojmy vážný/nevážný/projektově založený volný čas (dle Stebbinse). Objasněte funkce a význam volného času v kontextu současné definice zdraví dle WHO (fyzický, psychický a sociální kontext).

Doporučená literatura:

- Bertrand, Y. (1998). *Soudobé teorie vzdělávání*. Portál.
- Emanovský, P. (2013). *Úvod do metodologie pedagogického výzkumu*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Fischer, S., & Škoda, J. (2014). *Sociální patologie*. Grada.
- Bohnert, A., Fredricks, J., & Randall, E. (2010). Capturing unique dimensions of youth organized activity involvement: Theoretical and methodological considerations. *Review of Educational Research*, 80(4), 576-610. <https://doi.org/10.3102/0034654310364533>
- Feldman, A. F., & Matjasko, J. L. (2005). The role of school-based extracurricular activities in adolescent development: A comprehensive review and future directions. *Review of Educational Research*, 75(2), 159-210. <https://doi.org/10.3102/00346543075002159>
- Gavora, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu* (2nd ed.). Paido.
- Hájek, B., Hofbauer, B., & Pávková, J. (2011). *Pedagogické ovlivňování volného času*. Portál.
- Hanuš, R., & Chytilová, L. (2009). *Zážitkově pedagogické učení*. Grada.
- Havlík, R., & Kořán, J. (2007). *Sociologie výchovy a školy*. Portál.
- Informační centrum OSN v Praze. (2015). *Úmluva o právech dítěte*. Retrieved from <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>
- Institut pro podporu inovativního vzdělávání. (2017). *Inovativní proudy*. Retrieved from <http://modernivzdelani.cz/>
- Janečka, Z., Kudláček, M., Kůrková, P., Machová, I., Válek, J., Válková, H., & Wittmannová, J. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Jansa, P., et al. (2018). *Pedagogika sportu* (3rd ed.). Karolinum.
- Ješina, O., Hamřík, Z., Bartoňová, R., Janečka, Z., Kalman, M., Kučera, M., Panská, S., Rybová, L., & Vyhlídal, T. (2011). *Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Kantorová, J., & Grecmanová, H. (2008). *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Hanex.
- Kantorová, J., (2010). *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Hanex.
- Kasper, T., & Kasperová, D. (2008). *Dějiny pedagogiky*. Grada.
- Kudláček, M., (Ed.) (2013). *Základy aplikovaných pohybových aktivit*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Lerner, R. M., Lerner, J. V., Lewin-Bizan, S., Bowers, E. P., Boyd, M. J., Mueller, M. K., Schmid, K. L., & Napolitano, C. M. (2011). Positive youth development: Processes, programs, and problematics. *Journal of Youth Development*, 6(3), 38-62. <https://doi.org/10.5195/jyd.2011.174>
- Malach, J. (2008). *Pedagogická diagnostika pro učitele*. Ostravská univerzita.
- Maňák, J., & Švec, V. (Eds.) (2004). *Cesty pedagogického výzkumu*. Paido.

- Novotná, V. (2009). *Sociálně-právní ochrana dětí*. Univerzita J. A. Komenského.
- Pávková, J. (2002). *Pedagogika volného času* (3rd ed.). Portál.
- Pelcová, N. (2001). *Historická antropologická paradigmatata. Vzorce lidství*. Portál.
- Portál Ministerstva práce a sociálních věcí. (2017). *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). Retrieved from <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14305/novela.pdf>
- Portál Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. (2017). *Školský zákon*. (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění a jeho prováděcí předpisy, především vyhlášky o předškolním, základním a středním vzdělávání a vyhláška č. 225/2009 Sb., kterou se mění vyhláška č. 15/2005 Sb., náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a hodnocení školy.) Retrieved from <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-1-2017-do-31-8-2017>
- Portál Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. (2017). *Zákon o pedagogických pracovnících*. (Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění a jeho prováděcí předpisy, především vyhláška č. 412/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 317/2005, o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.) Retrieved from <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>
- Portál Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. (2017). *Zákony*. Retrieved from <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakony>
- Prázdninová škola Lipnice. (2017). *Inspiromat prázdninové školy v Lipnici*. Retrieved from <http://pslold.psl.cz/projekt-klicovy-rok/tymoveprojekty/tipy.php>
- Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2009). *Pedagogický slovník*. Portál.
- Průcha, J. (Ed.) (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Portál.
- Průcha, J. (2012). *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Portál.
- Průcha, J. (2013). *Moderní pedagogika*. Portál.
- Strouhal, M. (2013). *Teorie výchovy*. Grada.
- Svobodová, J., & Šmahelová, B. (2007). *Kapitoly z obecné pedagogiky*. MSD.
- Svobodová, Z. & Palouš, R. (2011). *Homo educandus: Filosofické základy teorie výchovy*. Praha: Karolinum.
- Vacínová, T. (2009). *Dějiny vzdělávání od antiky po Komenského*. Univerzita J. A. Komenského.
- Vališová, A., & Kasíková, H. (Eds.) (2011). *Pedagogika pro učitele* (2nd ed.). Grada.
- Zelinková, O. (2001). *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Portál.

Část B – Psychologie

1) Základy obecné a vývojové psychologie

Definujte předmět studia psychologie. Charakterizujte základní pojmy a základní psychologické směry. Specifikujte proces zrání a učení a uveďte činitele psychického vývoje. Vysvětlete a porovnejte základní vývojové teorie (teorie psychosexuálního vývoje – S. Freud, teorie psychosociálního vývoje osobnosti E. H. Eriksona, teorie kognitivního vývoje J. Piageta), uveďte obecnou periodizaci vývoje.

2) Kognitivní procesy – funkce

Charakterizujte jednotlivé kognitivní procesy: pozornost a její druhy, vnímání a jeho zákonitosti, paměť a její druhy a fáze, myšlení, představivost, fantazie, tvořivost, inteligence a základní teorie inteligence. Uveďte poruchy kognitivních funkcí.

3) Emoce a motivace

Charakterizujte pojem emoce a uveďte jejich klasifikaci. Charakterizujte pojem motivace, motiv, potřeba, pobídka (incentiva), motivační struktura. Popište explicitní a implicitní motivaci (cíle versus potřeby). Objasněte jednotlivé teoretické koncepty motivace (teorie sebeurčení, Maslowova hierarchie potřeb, teorii výkonové motivace). Uveďte souvislosti mezi emočními a motivačními procesy.

4) Základy psychologie osobnosti

Vysvětlete pojem osobnost, specifikujte bio-psycho-socio-spirituální dimenze osobnosti. Charakterizujte pojem temperament a charakter. Představte vybrané typologie (klasické typy temperamentu, konstituční typologie, typologie C. G. Junga, typologie H. J. Eysencka) a jejich využití při práci s klienty ve sportovně-pedagogické praxi. Charakterizujte pojem JÁ a specifikujte jeho složky.

5) Vývoj jedince od početí do období puberty

Vymezte jednotlivá vývojová období, včetně vývojových úkolů. Charakterizujte jednotlivá vývojová období z hlediska hrubé a jemné motoriky, kognitivních a emočních procesů. Upozorněte na významné vztahy a vazby a socializační zkušenost v jednotlivých vývojových obdobích.

6) Vývoj jedince od období adolescence do období stáří

Vymezte jednotlivá vývojová období, včetně vývojových úkolů. Charakterizujte jednotlivá vývojová období z hlediska hrubé a jemné motoriky, kognitivních a emočních procesů. Upozorněte na významné vztahy a vazby a socializační zkušenost v jednotlivých vývojových obdobích.

7) Zátěžové situace, syndrom vyhoření, mentální hygiena. Krize a krizová intervence.

Charakterizujte pojmy stres, eustres, distres, stresor, coping, frustrace, konflikty, krize a krizová intervence. Popište syndrom vyhoření a možnosti jeho prevence, možnosti zvládnutí psychosociální zátěže ve sportovní praxi. Představte techniky mentální hygieny a možnosti psychologické přípravy ve sportu, specifikujte předstartovní, soutěžní a po-soutěžní stavy.

8) Základy sociální psychologie – sociální interakce, sociální percepce, sociální skupiny, sociometrie

Charakterizujte pojem sociální percepce a kategorizace a vysvětlete zákonitosti sociální percepce. Objasněte pojem malá sociální skupina. Definujte pojem struktura sociální skupiny a objasněte procesy skupinové dynamiky. Vysvětlete, čím se zabývá sociometrie.

9) Aktivační a aspirační úroveň, psychoprofesiografie

Charakterizujte pojmy aktivační a aspirační úroveň. Vysvětlete postup stanovování procesuálních, výkonnostních a výsledkových cílů. Popište optimální úroveň aktivace a vysvětlete vztah aktivace a výkonu. Objasněte stav flow. Uveďte psychologickou typologii sportovních činností a na konkrétním příkladu popište hlavní faktory ovlivňující danou sportovní činnost (sportogram) Objasněte hranice profesní kompetence sportovního pedagoga.

10) Rizikové chování a specifická primární prevence

Charakterizujte jednotlivé formy rizikového chování dle Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027. Popište tři úrovně specifické primární prevence dle cílové skupiny a dle míry ohrožení rizikovým chováním.

11) Hyperkinetické poruchy u dětí a neurotické poruchy u dětí

Charakterizujte hyperkinetické poruchy u dětí a objasněte rozdíly u poruchy aktivity a pozornosti a hyperkinetické poruchy chování. Uveďte a charakterizujte nejčastější neurotické poruchy u dětí školního věku. Uveďte vhodné přístupy pedagogického pracovníka v přístupech a vedení jedinců s poruchou aktivity a pozornosti a jedinců s neurotickou poruchou.

12) Syndrom CAN. Náhradní rodinná péče.

Charakterizujte pojem CAN a popište jeho jednotlivé formy a projevy. Uveďte příčiny a následky syndromu CAN. Popište formy náhradní rodinné péče a charakterizujte, jakým způsobem se podílí na vývoji jedince. Popište vhodný postup pedagogického pracovníka ve vztahu k dítěti ohroženém ve vývoji. Uveďte rizika v přístupu k dítěti umístěného do náhradní rodinné péče.

Doporučená literatura:

- Atkinson, R. L. (2003). *Psychologie*. Portál.
- Blatný, M. (2010). *Psychologie osobnosti: Hlavní témata, současné přístupy*. Grada.
- Cakirpaloglu, P. (2012). *Úvod do psychologie osobnosti*. Grada.
- Fischer, S. & Škoda, J. (2009). *Sociální patologie*. Grada.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2010). *Velký psychologický slovník*. Portál.
- Kolář, M. (2011). *Nová cesta k léčbě šikany*. Portál.
- Koukolík, F., & Drtilová, J. (2006). *Vzpouora deprivantů. Nestvůry, nástroje, obrana*. Galén.
- Kriegelová, M. (2008). *Záměrné sebepoškozování v dětství a adolescenci*. Grada.
- Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. (2009). *MKN-10 - Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů*. Retrieved from <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>
- Křivohlavý, J., & Schreiber, V. (2001). *Psychologie zdraví*. Portál.
- Nešpor, K. (2011). *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčky*. Portál.
- Plháková, A. (2005). *Učebnice obecné psychologie*. Academia.
- Říčan, P. (2014). *Cesta životem*. Portál.
- Říčan, P. (2013). *Psychologie*. Portál.
- Říčan, P. (2010). *Psychologie osobnosti: Obor v pohybu*. Grada.
- Slepička, P., Hošek, V., & Hátlová, B. (2009). *Psychologie sportu*. Karolinum.
- Smékal, V. (2009). *Pozvání do psychologie osobnosti: Člověk v zrcadlení vědomí a jednání*. Barrister & Principal.
- Stackeová, D. (2011). *Relaxační techniky ve sportu*. Grada.
- Tod, D., Thatcher, J., Rahman, R., Holt, N., & Lewis, R. (2012). *Psychologie sportu*. Grada.
- Ševčík, D., & Špatenková, N. (2011). *Domácí násilí: Kontext, dynamika, intervence*. Portál.
- Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Karolinum.
- Vágnerová, M. (2010). *Psychologie osobnosti*. Karolinum.
- Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. Karolinum.
- Vágnerová, M. (2008). *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Portál.
- Vágnerová, M. (2004). *Základy psychologie*. Karolinum.